

PEREHDYTYSOPAS KESKI-UUDENMAAN
PELASTUSLAITOKSEN ENSIHOIDON
UUSILLE TYÖNTEKIJÖILLE

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Mikko Tapaninen
Anna-Kaisa Vilppunen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma

TAPANINEN, MIKKO & VILPPUNEN, ANNA-KAISA: Perehdytysopas Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensihoidon uusille työntekijöille

Hoitotyön opinnäytetyö 29 sivua, 1 liite

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos on yhdistänyt kahdeksan eri kunnan aluepelastuslaitokset yhdeksi isoksi organisaatioksi toimien Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Tuusulan sekä Vantaan alueilla. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos tuottaa ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluita nykyään Vantaalla, Keravalla, Järvenpäässä, Nurmijärvellä, Hyvinkäällä ja Mäntsälässä 12:lla ambulanssilla ja yhdellä lääkintäesimiesyksiköllä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa perehdytysopas Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen uusille työntekijöille. Perehdytysoppaan tarve oli suuri, koska Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella ei ollut aiempaa yhtenäistä perehdytysopasta, joka palvelisi koko organisaatiota. Perehdytysoppaalla haluttiin taata sama yhtenäinen tiedonsaanti kaikille uusille työntekijöille sekä antaa valmis työväline perehdyttäjille, mikä taas helpottaa heidän työtään. Opas helpottaa uuden työntekijän työn aloittamista ja antaa hänelle kuvan Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella työskentelystä. Tavoitteenamme oli luoda selkeä ja ajantasainen perehdytysopas, jota on myös mahdollista päivittää tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä keskityimme esittelemään Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta ja kävimme läpi ensihoidon- ja sairaankuljetuksen määritelmiä sekä sitä ohjaavaa lainsäädäntöä. Perehdyttämisellä ja sen merkityksellä oli myös suuri osuus teoreettisessa viitekehyksessä. Opinnäytetyömme oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena oli aikaansaada konkreettinen tuotos.

Avainsanat: perehdytysopas, perehdyttäminen, ensihoito, sairaankuljetus, toiminnallinen opinnäytetyö, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Social and Health Care
Degree Programme in Nursing

TAPANINEN, MIKKO & VILPPUNEN, ANNA-KAISA: An Orientation Guide
for New Emergency Care Personnel in the Keski-Uusimaa Department of Rescue
Services

Bachelor's Thesis in Nursing 29 pages, 1 appendice

Spring 2010

ABSTRACT

Keski-Uusimaa Department of Rescue Services has combined eight of the county's Fire Departments into one large organization operating in Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula and Vantaa. The Keski-Uusimaa Department of Rescue Services provides emergency care services in Vantaa, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Hyvinkää and Mäntsälä with twelve ambulances and one emergency medical supervisor unit.

The purpose of this final thesis was to produce an orientation guide for new Emergency Care Personnel in the Keski-Uusimaa Department of Rescue Services. The need for the orientation guide was great, because that Department of Rescue Services had no previous unified orientation guide for the whole organization. The orientation guide was produced to ensure that all employees receive the same information. It also functions as a tool for the mentors making their work easier. The guide helps new employees to start their jobs and gives a picture of what working in the Keski-Uusimaa Department of Rescue Services consists of.

Our goal was to create a clear and contemporary orientation guide that can also be updated in the future. In the theoretical frame of reference of this final thesis we concentrated on the presentation of Keski-Uusimaa Department of Rescue Services. We also studied the definitions of emergency care services and the laws that regulate it. The orientation and its objectives played a major role in the theoretical frame of reference. Our final thesis was an operational one and its objective was to create a concrete product.

Key words: Orientation guide, orientation, emergency care services, operational Bachelor's thesis, Keski-Uusimaa Department of Rescue Services

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KESKI-UUDENMAAN PELASTUSLAITOS	3
3	ENSIHOITO JA SAIRAANKULJETUS SUOMESSA	4
4	ENSIHOIDON JA SAIRAANKULJETUKSEN MÄÄRITELMIÄ	5
5	ENSIHOITOA JA SAIRAANKULJETUSTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ	7
6	PEREHDYTYYS	11
6.1	Hyvä perehdyttäminen	11
6.2	Erilaisia apumateriaaleja perehdytyksessä	13
6.3	Työturvallisuuslaki perehdyttämisen näkökulmasta	14
7	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	15
8	PEREHDYTYKSOPPAAN SISÄLTÖ	16
9	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	18
10	OPINNÄYTETYÖPROSESSI	20
10.1	Tiedonhankinta	20
10.2	Tavoitteiden saavuttaminen	22
10.3	Pohdinta	23
	LÄHTEET	26
	LIITTEET	29

1 JOHDANTO

Työn aiheena on tehdä perehdytysopas Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen uusille ensihoidon työntekijöille. Aiheen saimme Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen lääkintämestarilta Olli-Pekka Nakarilta. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella oli tarve uusille ensihoidon työntekijöille suunnatulle perehdytysoppaalle. Vastaava opas opiskelijoille oli jo tekeillä. Opinnäytetyö on siis työelämän tarpeesta lähtevä hankkeistettu toiminnallinen opinnäytetyö.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensihoitolinja työllistää noin 100 henkilöä 12:ssa eri sairaankuljetusyksikössä sekä lääkintäesimiesyksikössä, joten uusia työntekijöitä tarvitaan koko ajan lisää. Laitoksella ei ole olemassa yhtenäistä perehdytysopasta, josta löytyisi oleellinen tieto, jota uusi työntekijä tarvitsee. Eri asemilla on olemassa joitakin esitteitä sekä PowerPoint-esityksiä, mutta ne ovat kaikki hyvin erilaisia. Tästä johtuen tarve kaikille suunnatusta yhtenäisestä perehdytysoppaasta oli suuri. Perehdytysoppaalla halutaan taata yhtenäinen tiedonsaanti kaikille uusille työntekijöille sekä annetaan valmis työväline perehdyttäjille.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda ajantasainen ja selkeä perehdytysopas, jota on myös helppo päivittää tulevaisuudessa. Opas tulee Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen kaikkien ensihoidon yksiköiden käyttöön sähköisessä muodossa, josta se voidaan myös tarvittaessa tulostaa paperiversioksi. Lukuoikeus tulee olemaan kaikilla laitoksen työntekijöillä, mutta muokkaamaan opasta pääsevät vain erikseen nimetyt henkilöt.

Surakan (2009, 76) mukaan perehdytys on hyvä toteuttaa kirjallisen perehdytysohjelman mukaisesti, joka voidaan antaa työntekijälle käteen. Kirjallisen materiaalin avulla hän voi itse seurata mitkä asiat on jo käyty läpi ja mitä on vielä edessä, näin hän voi tutustua asioihin etukäteen myös itsekseen. Perehdyttäjän, esimiehen ja muiden työkavereiden on myös helppo seurata perehdytyksen etenemistä tämän materiaalin avulla. Kangas (2000, 8) toteaa, että apumateriaalien kuten perehdytysoppaan laatiminen vie paljon aikaa, mutta lopulta se myös säästää paljon aikaa itse perehdytysprosessissa.

Tässä opinnäytetyön teoriaosuudessa esitellään Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ja sen ensihoito-organisaation lyhyesti. Esittely on mielestämme loogista sijoittaa heti työn alkuun, koska työmme tarve on sieltä lähtöisin. Sen jälkeen annetaan lukijalle pohjatietoa ensihoidosta ja siitä mitä se Suomessa on nykypäivänä. Lisäksi määritellään ensihoitoa ja sairaankuljetusta koskevia käsitteitä sekä esitellään sitä ohjailevaa lainsäädäntöä. Tämän jatkona käydään läpi perehdytystä sekä siinä käytettäviä apumateriaaleja ja sitä millaista on hyvä perehdyttäminen. Lisäksi selvitetään työturvallisuuslakia perehdytyksen näkökulmasta. Työn loppupuolella kerrotaan toiminnallisesta opinnäyteyöstä ja sen laatimiseen liittyvistä asioista. Ihan lopuksi kerrotaan perehdytysoppaan sisällöstä, esitellään opinnäytetyön tavoitteet sekä pohditaan ylipäätään koko opinnäytetyönprosessin kulkua.

2 KESKI-UUDENMAAN PELASTUSLAITOS

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos toimii kahdeksan kunnan alueella (Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisen, Tuusulan ja Vantaan) ja se on aloittaessaan 1.1.2004 yhdistänyt siis kahdeksan kunnan aluepelastuslaitokset yhdeksi isoksi organisaatioksi. Ensihoito ja sairaankuljetuspalvelua Keski-Uudenmaan pelastuslaitos tuottaa nykyään näistä kuudessa eri kunnassa. Pelastuslaitos on Vantaan kaupungin hallinnossa toimiva, tulosvastuullinen liikelaitos. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ylin päättävä elin on pelastuslaitoksen johtokunta, joka on samalla myös alueen korkein pelastusviranomainen. (Keski-Uudenmaan pelastuslaitos 2009b.)

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos työllistää yhteensä yli 400 henkilöä erilaisiin tehtäviin. Sen toimialueella asuu noin 400 000 ihmistä ja alueen laajuus on 1986 neliökilometriä. Keski-Uusimaa on liikenteellisesti läpikulkupaikka, koska sen läpi kulkee isoja liikenneväyliä ja kaksi päärautatietä. Lisäksi Suomen suurin Helsinki-Vantaan lentokenttä sijaitsee Keski-Uudellamaalla. Nämä tekijät näkyvät onnettomuustilastoissa ja luovat haasteita Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen toimintaan. (Pelastuslaitos 2007; Vänskä 2008.)

Pelastuslaitoksen sisällä toimii erillinen ensihoidon tulosityksikkö. Ensihoidon linjan ylin johtaja on ensihoitopäällikkö, ja sitä seuraa lääkintämestari, sairaankuljetuspäällikkö, sairaankuljetusmestari, lääkintäesimiehet, asemavastaavat ja vuorovastaavat. Ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluita Keski-Uudenmaan pelastuslaitos tuottaa Vantaalla, Keravalla, Järvenpäässä, Nurmijärvellä, Hyvinkäällä ja Mäntsälässä yhteensä 12:lla ambulanssilla ja yhdellä lääkintäesimiesyksiköllä. (Keski-Uudenmaan pelastuslaitos 2009a)

3 ENSIHOITO JA SAIRAANKULJETUS SUOMESSA

Ensihoitopalvelu on osa terveydenhuollon päivystystoimintaa. Päivystystoiminnan tarkoitus on turvata äkillisesti sairastuneen ja onnettomuuden uhrin korkeatasoinen hoito niin tapahtumapaikalla, matkalla sairaalaan kuin sairaalassakin. Sairaalan ulkopuolinen ensihoito on lääkinällistä pelastustoimintaa, ja sitä voidaan luonteensa puolesta verrata myös palo- ja pelastustoimintaan. Nykypäivän sairaalan ulkopuolisen ensihoidon luonne on muuttunut entisajan kiireellä sairaalaan kuljettamisesta potilaan hoitamiseen ja hänen tilansa vakauttamiseen heti kohdatessa. Tämän jälkeen tarvittaessa seuraa kuljetus jatkohoitoon. Viime vuosien mukanaan tuoma terveydenhuollon päivystyspisteiden keskittäminen isommiksi kokonaisuuksiksi on aiheuttanut pitkiä välimatkoja, minkä vuoksi sairaalan ulkopuolisen ensihoidon tarve on kasvanut. Samalla keskittäminen on lisännyt myös sairaalan ulkopuolisen ensihoidon laatuvaatimuksia. (Määttä 2008, 24—26.)

Toimivan ensihoitopalvelun tehtävä on potilaiden hoitamisen ja auttamisen lisäksi myös vähentää päivystysalueiden potilasruuhkaa. Käytännössä ensihoitohenkilöstö tekee riskinarvion ja tutkii potilaan jo tapahtumapaikalla. Tarvittaessa potilaan peruselintoimintojen hoito aloitetaan heti, minkä jälkeen potilas kuljetetaan suoraan tarkoituksen mukaiseen hoitopaikkaan. Mikäli tutkimusten perusteella potilas ei tarvitse päivystyksellistä hoitoa, hänet voidaan jättää ohjeiden kera kotiin, jolloin välttyään turhalta päivystyskäynniltä. (Määttä 2008, 24—26.)

4 ENSIHOIDON JA SAIRAANKULJETUKSEN MÄÄRITELMIÄ

Ensihoidon käsitteistö on kirjavaa, samoja käsitteitä käytetään monesti erilaisissa asiayhteyksissä. Onkin tärkeää, että eri tilanteissa käsitteet ja niiden merkitys pyritään selventämään. (Määttä 2008, 26.) Sairaankuljetusasetus määrittelee hieman erilaisia käsitteitä, joita ensihoidossa käytetään. Nämä määritelmät ovat selkiyttäneet ammattihenkilöille, missä yhteydessä mitään käsitettä tulisi käyttää. Käsitteet ovat monesti kuitenkin vieraita maallikoille. Seuraavassa esitellään ensihoidon liittyviä käsitteitä.

Ensiapu. Ensiavulla tarkoitetaan maallikon toimintaa, jolla hän pyrkii auttamaan sairastunutta tai loukkaantunutta. Hätäensivulla tarkoitetaan maallikon henkeä pelastavaa toimintaa, jonka tarkoituksena on ylläpitää uhrin peruselintoimintoja, kunnes ammattiapu saapuu paikalle. Hätäensiapua on esimerkiksi elottoman potilaan peruselvytys ilman apuvälineitä. Myös terveydenalan ammattilainen on maallikko, jos hän saapuu paikalle yllättäen vapaa-aikanaan. (Määttä 2008, 27.)

Ensivaste. Ensivasteella tarkoitetaan kohteen nopeimmin tavoitettavaa ensihoitojärjestelmän yksikköä. Se hälytetään aina varsinaisen tehtävälle menevän sairaankuljetusyksikön lisäksi. Tarkoituksena on hätätilapotilaan nopea tavoittaminen ja henkeä tai terveyttä pelastavien toimenpiteiden aloittaminen. Ensivasteena voi toimia esimerkiksi ambulanssi, pelastusyksikkö tai sopimuspalokunnan yksikkö. Terveysviranomaisen on ennalta määritellyt alueen käytettävissä olevat ensivasteyksiköt. Pääsääntöisesti ensivasteyksikkö ei kuljeta potilasta. (Määttä 2008, 27.)

Ensihoito. Ensihoidolla tarkoitetaan asianmukaisen koulutuksen saaneen henkilön tekemää tilanteen arviointia ja välittömästi annettavaa hoitoa, jolla sairastuneen tai vammautuneen potilaan peruselintoiminnot pyritään käynnistämään, ylläpitämään ja turvaamaan tai terveydentilaa pyritään parantamaan perusvälineillä, lääkkeillä tai muilla hoitotoimenpiteillä (Asetus sairaankuljetuksesta 565/1994, 2 §).

Sairaankuljetus. Sairaankuljetuksella tarkoitetaan ammattimaista kuljetusta asianmukaisen koulutuksen saaneen henkilökunnan toimesta sairaankuljetusajoneuvolla, vesi- tai ilma-aluksella sekä muulla erityisajoneuvolla tapahtuvaa henkilökuljetusta ja ennen kuljetusta tai kuljetuksen aikana annettavaa ensihoitoa, joka johtuu sairaudesta, vammautumisesta tai muusta hätätilanteesta (Asetus sairaankuljetuksesta 565/1994, 2 §).

Perustason sairaankuljetus. Perustason sairaankuljetuksella tarkoitetaan hoitoa ja kuljetusta, jossa on riittävät valmiudet valvoa ja huolehtia potilaasta siten, ettei hänen tilansa kuljetuksen aikana odottamatta huonone, ja on mahdollisuudet aloittaa yksinkertaiset henkeä pelastavat toimenpiteet (Asetus sairaankuljetuksesta 565/1994, 2 §).

Hoitotason sairaankuljetus. Hoitotason sairaankuljetuksella tarkoitetaan valmiutta aloittaa potilaan hoito tehostetun hoidon tasolla ja toteuttaa kuljetus, siten että potilaan elintoiminnot voidaan turvata (Asetus sairaankuljetuksesta 565/1994, 2 §).

Asiaan perehtymätön sekoittaa helposti käsitteet, joita ensihoidossa päivittäin käytetään. Myös tiedotusvälineissä kyseisiä käsitteitä käytetään usein väärin. Ensihoitoalan ammattilaisille nämä käsitteet tulee olla selviä ja niitä pitää osata käyttää oikeissa asiayhteyksissä. Käsitteiden oikealla käytöllä on oleellinen merkitys, jotta asioiden merkitys säilyy oikeana.

5 ENSIHOITOA JA SAIRAANKULJETUSTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Ensihoitoa ja sairaankuljetusta ohjailevat monet eri lait. Tällä hetkellä ei ole olemassa lakia, joka keskittyisi ainoastaan ensihoidon ja sairaankuljetuksen ohjeistamiseen vaan sitä on sivuttu useissa eri laeissa. Uusi laki koskien ensihoitoa ja sairaankuljetusta on valmisteilla eduskunnassa, ja se tulee varmasti uudistamaan ja selkeyttämään toimintaa. Seuraavaksi esittelemme eri lakeja, jotka koskevat ensihoitoa ja sairaankuljetusta.

Kansanterveyslaki. Kansanterveyslain mukaan kunnan on huolehdittava sairaankuljetuksen järjestämisestä sekä ylläpidettävä lääkinnällinen pelastustoimi ja paikallisiin olosuhteisiin nähden tarvittava sairaankuljetusvalmius. Kunnan tai kuntayhtymän terveyskeskus voi järjestää palvelut itse tai antaa ne sopimuksella tavallisimmin pelastuslaitoksen tai yksityisen sairaankuljetusyrityksen järjestettäväksi. (Kansanterveyslaki 66/1972, 14 §.)

Sairaan kuljetusasetus. Sairaan kuljetusasetus määrittelee ensihoidon, sairaankuljetuksen, perus- ja hoitotason sairaankuljetuksen sekä terveyskeskuksen että sairaanhoitopiirin tehtävät. Terveyskeskuksen tehtävänä on suorittaa toimialueellaan sairaankuljetusajoneuvon ja sen varusteiden käyttöönottotarkistus. Lisäksi terveyskeskuksen tulee valvoa perustason sairaankuljetustoimintaa ja osaksi myös hoitotason sairaankuljetusta. Sairaanhoitopiirin tehtävänä on osaltaan valvoa ja ohjata hoitotason sairaankuljetustoimintaa. Sairaan kuljetusasetuksessa on myös määritelty toimintaedellytykset. Sairaan kuljetuksen tulee olla lääketieteellisesti asianmukaista, potilasturvallisuus tulee huomioida kuljetusmuotoa valittaessa, kaluston täytyy olla asianmukaista ja hoidon jatkuvuus on varmistettava. (Asetus sairaankuljetuksesta 565/1994, 3 §—5 §.)

Erikoissairaanhoitolaki. Erikoissairaanhoitolain mukaan kunnan on järjestettävä muun muassa erikoissairaanhoitoon kuuluva lääkinnällinen pelastustoiminta. Lain mukaan sairaanhoitopiirin kuntaliiton tulee antaa terveyskeskuksille sellaisia erikoissairaanhoidon palveluja, joita terveyskeskusten ei ole tarkoitus itse tuottaa.

Erikoissairaanhoidon tulee myös huolehtia toimialojensa ohjaus, tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnasta. (Erikoissairaanhoidolaki 856/2004, 10 §.)

Hätäkeskuslaki. Hätäkeskuslaissa säädetään hätäkeskuksen tehtäviä, joita ovat muun muassa hätäilmoitusten vastaanotto. Hätäkeskuksen tulee välittää tehtävät voimassa olevan lainsäädännön mukaiselle yksikölle. Tämän lisäksi hätäkeskus toimii pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viestikeskuksena. Sen tehtävä on tukea ja avustaa näiden viranomaisten tehtäviä hoitavia yksiköitä. (Hätäkeskuslaki 157/2000, 4 §.)

Sairausvakuutuslaki. Sairausvakuutuslaissa määritellään ensihoidosta ja sairaankuljetuksesta aiheutuneiden kustannusten korvausperusteet. Ensihoidosta ja sairaankuljetuksesta aiheutuneet kustannukset korvataan, jos kohteessa annetun ensihoidon ansiosta potilaan tila on korjaantunut niin, että kuljetusta jatkohoitoon ei tarvita. (Sairausvakuutuslaki 1224/2004, 4 luku, 6 §.) Sairausvakuutetun matkakustannukset korvataan omavastuusuuden 9,25 euron ylittävältä osalta (Sairausvakuutuslaki 1224/2004, 4 luku, 7 §). Käytännössä ambulanssimatka korvataan, jos potilaan tilanne ei salli muun ajoneuvon käyttöä. Sairaankuljetusajoneuvon korvaustaksa perustuu liikenne- ja viestintäministeriön määrittelemään taksaan.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Tämä laki velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilöstöä huomioimaan potilaslain määräykset potilaan oikeuksista, potilastietojen salassapidosta sekä luovuttamisesta. Laki ei koske pelkästään terveydenhuollon ammattihenkilöitä vaan myös muita henkilöitä, jotka virkatehtävissään ovat tekemisissä potilastietojen kanssa. Esimerkiksi sairaankuljettajien on säilytettävä asiakirjajäljennöksiä huolella ja arkistoitava ne väliaikaisesti sairaankuljetusasemalle. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, 15 §—17 §.)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista eli ns. potilaslaki. Potilaslaki määrittelee tarkasti potilaan itsemääräämisoikeutta. Tämän lain mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Potilaalle tulee antaa tietoa hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, erilaisista hoitovaihtoehdoista ja niiden

vaikutuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista, joilla on merkitystä, kun hän päättää hoidostaan. Tietoja ei tule luovuttaa silloin, kun potilas ei sitä halua tai selvityksen antaminen aiheuttaisi vakavan vaaran potilaan hengelle tai terveydelle. Terveystieteiden ammattihenkilön tulee varmistaa, että potilas ymmärtää annetun tiedon sisällön. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 5 §—6 §.)

Potilasvahinkolaki. Potilasvahinkolain mukaan potilaalle suoritetaan korvaus terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä aiheutuneesta henkilövahingosta. Tämä kattaa myös sairaankuljetuksen. Korvauksesta voidaan myös pidättäytyä, jos vahinko ei olisi ollut vältettävissä muulla, potilaan hoidon kannalta yhtä vaikuttavalla menettelyllä. Tämä pätee esimerkiksi silloin, jos potilas sekavassa mielentilassa vastustaa voimakkaasti hoitotoimenpiteitä ja hänen olkanivelensä menee sijoiltaan. (Potilasvahinkolaki 879/1998, 2 §.)

Mielenterveyslaki. Mielenterveyslaki määrittelee edellytykset, joilla täysi-ikäinen henkilö voidaan toimittaa tahdosta riippumatta hoitoon, jos kaikki seuraavat ehdot täyttyvät: henkilö on mielisairas, hoitoon toimittamatta jättäminen pahentaa mielisairautta, muut mielenterveyspalvelut ovat riittämättömiä tai ne eivät sovellu käytettäväksi. Myös alaikäinen voidaan määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon, jos hän on vakavan mielenterveydenhäiriön vuoksi hoidon tarpeessa, vaikka kyseessä ei olekaan todettu mielisairaus. Muuten kriteerit lapsen kohdalla ovat samat kuin aikuisellakin. (Mielenterveyslaki 1116/1990, 8 §.) Jos potilas ei ole kykenevä päättämään omasta hoidostaan ja vastustaa ruumiillisen sairautensa hoitoa, häntä voidaan hoitaa tahdosta riippumatta mikäli se uhkaa hänen henkeään tai terveyttä. Tällöin hoidosta päättää potilasta hoitava lääkäri. Lääkäri saa myös päättää hoidon suorittamisen kannalta lyhytaikaisista rajoitustoimenpiteistä. Tällaista hoitoa voidaan antaa myös muissa kuin psykiatrisen terveydenhuollon yksiköissä. (Laki mielenterveyslain muuttamisesta 1423/2001, 22 c §.) Poliisi on velvollinen antamaan virka-apua, jos sitä tarvitaan esimerkiksi potilaan saattamisessa psykkisen tilan tutkimukseen tai potilaan kuljettamisessa tahdosta riippumattomaan mielenterveyshoitoon. Virka-apupyynnön laatii aina terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin

lääkäri. Kuljetuksen tulee tapahtua ambulanssilla, jolloin kuljetuksessa on mukana terveydenhuollon ammattilainen, mutta poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa tarvittaessa. (Mielenterveyslaki 1116/1990, 31 §.)

Lastensuojelulaki. Lastensuojelulaki velvoittaa ottamaan alle 18-vuotiaan lapsen huostaan, jos lapsen terveyttä tai kehitystä uhkaavat vakavasti laiminlyöty huolenpito tai muut kodin olosuhteet. Sama pätee myös silloin, jos lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 40 §.) Lastensuojelulaki edellyttää viranomaisia ilmoittamaan havaintonsa sosiaaliviranomaisille eli tekemään lastensuojeluilmoituksen, jonka jälkeen sosiaaliviranomaiset hoitavat huostaanoton (Laki lastensuojelulain muuttamisesta 88/2010, 25 §).

Ensihoito- ja sairaankuljetusta ohjaavat siis monet eri lait. Näiden kaikkien lakien antamat ohjeet tulee muistaa ottaa huomioon joka päiväisessä ensihoitotyössä. Lakiuudistuksia tulee myös jatkuvasti ja niiden vaikutus tulee osata huomioida työtä tehtäessä. Nämä tekijät yhdessä tuovat osaltaan haasteita ensihoitotyöhön.

6 PEREHDYTYYS

Perehdytys määritellään Suomen kielen perussanakirjan mukaan seuraavasti: perehdyttäminen tutustuttaa, opastaa sekä harjaannuttaa johonkin työhön. Perehdyttäjä on uuteen työhön opastaja. (Mäkisalo 2003, 131.) Perehdyttämällä tarkoitetaan ohjausta ja muita toimenpiteitä, joiden avulla autetaan uusi työntekijä tutustumaan uuteen työpaikkaansa ja työtehtäviinsä (Frisk 2005, 41). Kankaan (2000, 4) mukaan perehdyttämällä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joilla perehdytettävä oppii tuntemaan työpaikkansa sekä sen toiminta-ajatuksen, liike- tai palveluidean, työtoverit ja mahdollisesti asiakkaat, sekä hänen työhönsä liittyvät työtehtävät ja odotukset. Perehdytystä saattaa tarvita myös vanha työntekijä, joka on ollut poissa työstään pidemmän aikaa esim. opinto- tai hoitovapaalla. Työpaikalla asiat ovat saattaneet muuttua paljon poissaolon aikana, jonka vuoksi perusteellinen perehdytys saattaa olla tarpeen myös vanhalle työntekijälle. (Kangas 2004, 5.)

Perehdytyksen tarkoituksena on muun muassa tukea uuden työntekijän oppimista, edesauttaa ihmissuhteiden solmimista työpaikalla, tarjota tietoa organisaatiosta, tuoda esille kirjoittamattomia sääntöjä ja tapoja toimia sekä auttaa työntekijää muodostamaan kokonaisvaltainen kuva uusista työtehtävistä ja omasta osuudesta työyksikön ja koko organisaation toiminnassa (Frisk 2005, 41). Lepistö (2004, 57) kiteyttää perehdyttämisen tavoitteeksi aikaansaada uudelle työntekijälle kattava sisäinen malli työstään.

6.1 Hyvä perehdyttäminen

Hyvä perehdytys on perusta työnteolle ja toimivalle työyhteisölle (Kangas 2000, 4). Käytännössä perehdytyksen hyötyjä ovat työn tuloksen ja laadun paraneminen, myös virheitä ja tapaturmia sattuu perehdytetyille vähemmän (Lepistö 2004, 56). Friskin (2005, 41) mukaan hyvin toteutettu perehdytys voi lisätä työntekijän mielenkiintoa työhönsä sekä vaikuttaa positiivisesti vastuunottoon ja työhön sitoutumiseen. Giacalonen (2009) mielestä perusteellinen perehdytysprosessi antaa uusil-

le työntekijöille tunteen, että heitä on odotettu työyhteisöön, mikä taas tekee heidät iloisiksi, kun he liittyvät uuteen organisaatioon. Hän toteaa myös, että aikaa ja resursseja käyttämällä saadaan hyvä perehdytysprosessi, jolla on merkitystä ja kestävyyttä.

Erityisesti terveysalalla uusien työntekijöiden perehdyttämisellä on suuri rooli. Perehdytysprosessi voi ajallisesti vaihdella yhdestä päivästä viikkoihin tai kuukausiin. Itse perehdyttämisprosessi, työnantajan tuki sekä seuranta ovat avainasemissa hyvän perehdytyksen saavuttamiseksi. On erityisen tärkeää, että uusi työntekijä saa tukea sekä positiivista hyväksyntää koko työyhteisöltä. Kun uusi työntekijä tuntee itsensä tervetulleeksi uuteen työyhteisöön, hän on paljon tuottoisampi, vähemmän stressaantunut sekä määrätietoisempi. (D'Aurizio 2007.)

Hyvä perehdyttäjä onkin usein kokenut työntekijä, joka pitää omasta työstään. Hyvän perehdyttäjän keskeisin ominaisuus on motivaatio ja kiinnostus uuden työntekijän auttamiseen ja opastamiseen. Perehdyttäjäksi ei kannata valita vain yhtä henkilöä vaan useampi henkilö. Mitä suurempi joukko työyhteisöstä osallistuu perehdytykseen, sitä suuremmat edut sillä saavutetaan. Näin ollen uusi työntekijä saa perehdytystä monesta eri näkökulmasta. Hyvä perehdyttäminen etenee seuraavasti: ensin luodaan perehdytettävästä asiasta kokonaiskuva eli perehdyttäjä kertoo, mitä asioita aikoo käydä läpi ja miten sen tekee. Seuraavaksi perehdytettävä asia täytyy jaksottaa. Uusi tulokas joutuu sisäistämään työn aloitusvaiheessa todella paljon uutta asiaa, jonka takia perehdyttäjän tulee säännöstellä uuden tiedon jakamista. Hyvältä perehdyttäjältä odotetaan myös kykyä kertoa uusista asioista selkeästi ja yksinkertaisesti eli perehdyttäjän tulee ottaa esimerkiksi huomioon ammatilliset slangisanat, joita uusi työntekijä ei välttämättä ymmärrä. Toimivan vuorovaikutuksen kannalta hyvään perehdyttämiseen kuuluu myös oleellisena osana perehdyttäjän kyky kuunnella. Hyvä perehdytystilanne onkin vuorovaikutusta puolin ja toisin. (Kjelin & Kuusisto 2003, 195—197.)

6.2 Erilaisia apumateriaaleja perehdytyksessä

Surakan (2009, 76) mukaan perehdytys on hyvä toteuttaa sellaisen kirjallisen perehdytysohjelman mukaisesti, joka voidaan antaa työntekijälle käteen. Kirjallisen materiaalin avulla hän voi itse seurata mitkä asiat on jo käyty läpi ja mitä on vielä edessä, näin hän voi tutustua asioihin etukäteen myös itsekseen. Perehdyttäjän, esimiehen ja muiden työkavereiden on myös helppo seurata perehdytyksen etene mistä tämän materiaalin avulla. Kangas (2000, 8) toteaa, että apumateriaalien kuten perehdytysoppaan laatiminen vie paljon aikaa, mutta lopulta se myös säästää paljon aikaa itse perehdytysprosessissa.

Apumateriaalien tarkoituksena on auttaa uutta työntekijää painamaan mieleen sekä muistamaan uusia asioita. Uuden työntekijän on helpompi sisäistää uudet opittavat asiat, jos hän on saanut mahdollisuuden tutustua etukäteen niihin esimerkiksi lukemalla. Perehdyttäjän on myös hyvä antaa uudelle työntekijälle asioiden edetessä katsottavaa – videoita, erilaisia esitteitä sekä monisteita. Näin asiat jäävät paremmin mieleen. Erilaisia apumateriaaleja ovat mm. seuraavat:

- perehdytysoppaat
- muut henkilöstön käsikirjat ja oppaat
- henkilöstölehdet, tiedotteet, työpaikan Internet-sivut
- organisaation toimintaan liittyvä aineisto, kuten esitteet, videot, diat

Perehdytysoppaat ovat laajuudeltaan, sisällöltään ja ulkoasultaan erilaisia yhteisöstä riippuen. Perehdytysopas on yleensä paperiversiosta muodostettu vihkonen, mutta se voi myös olla toteutettu sähköisesti tietokoneversioksi. (Kangas 2000, 10; Frisk 2005, 43.)

6.3 Työturvallisuuslaki perehdyttämisen näkökulmasta

Työturvallisuuslain tarkoitus on parantaa työympäristöä sekä työntekijöiden työolosuhteita. Tällä pyritään turvaamaan työntekijöiden työkyky ja sen ylläpitäminen. Lisäksi työturvallisuuslailla pyritään ennaltaehkäisemään ja torjumaan työtapaturmia, ammattitauteja sekä muita työn ja työympäristön aiheuttamia fyysisiä ja henkisiä haittoja. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 1 §.)

Työnantajalla on velvollisuus perehdyttää uutta työntekijää riittävästi työhönsä, työolosuhteisiin, työ- ja tuotantomenetelmiin, työssä käytettäviin työvälineisiin ja niiden oikeaan ja turvalliseen käyttöön ennen uuden työn tai tehtävän aloittamista tai niiden muuttuessa sekä uusien työvälineiden tai menetelmien käyttöön ottamista. Annettua opetusta ja ohjausta tulee täydentää tarvittaessa. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 14 §.)

7 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakoulussa tehtävälle tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö tähtää jonkin käytännön toiminnan ohjeistamiseen, opastamiseen, järjestämiseen tai järjeistämiseen työelämässä. Käytännössä tällainen voi olla tuote, kuten esim. perehdytysopas tai turvallisuusopas työelämän käyttöön. Myös jonkin tapahtuman, kuten messuosaston, konferenssin tai näyttelyn toteuttaminen voi olla toiminnallisen opinnäytetyön aiheena koulutusalaista riippuen. Tuote voi siis olla monessa eri muodossa: kirjana, kansiona, vihkona, cd-levynä, nettisivuina, näyttelynä jne. On siis suotavaa, että toiminnallisen opinnäytetyön tilaa työelämän edustaja. Tärkeää ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä on, että siinä yhdistyvät toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Kirjallisen selvityksen tekeminen on olennainen osa toiminnallista opinnäytetyötä. Toiminnallisen opinnäytetyön konkreettisen tuotoksen (kuten perehdytysoppaan) lisäksi laaditaan siis raportti, jossa kerrotaan mitä keinoja on käytetty tuotoksen toteuttamisen saavuttamiseksi. Toiminnallisen opinnäytetyön sisältöön eivät kuulu tutkimuskysymykset eivätkä tutkimusongelmat, ellei opinnäytetyön toimintatapaan kuulu nimenomaan selvityksen tekeminen. Sen sijaan tekijän kysymysten asettelu itselleen toimintasuunnitelmassa voi auttaa hahmottamaan työn kokonaisuutta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 30, 51.)

Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu siis kahdesta osiosta: raportista ja itse produktista eli tuotoksesta. Raportilta ja itse tuotokselta vaaditaan erilaisia tekstillisiä ominaisuuksia: raportissa kuvataan itse opinnäytetyön prosessia ja oppimista, kun taas tuotoksessa otetaan huomioon sen kohde- ja käyttäjäryhmät. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.) Toiminnallisen opinnäytetyön raportin tekstistä tulee ilmetä tekijänsä oppineisuus. Toimeksiantaja haluaa taas saada tuotoksesta vastauksia konkreettisiin kysymyksiin sekä tietoja käytännön tarpeisiin. (Jääskeläinen 2005, 66.)

8 PEREHDYTYSSOPPAAN SISÄLTÖ

Valmiin perehdytysoppaan (liite 1) sisältö muotoutui Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen tarpeista. Oppaan tekemistä ja sen sisältöä ohjasivat pääasiassa perehdytysvastaavat Nina Nakari ja Hanne Harimaa, jotka olivat nimetty myös työelämästä opinnäytetyömme ohjaajiksi. Lisäksi sisällöstä esittivät toiveita lääkintäesimiehet ja lääkintämestari Olli-Pekka Nakari. Loppujen lopuksi oppaan sisällöstä muotoutui ennakoitua laajempi, koska sen haluttiin vastaavan paremmin uusien työntekijöiden tarpeita perehdytysprosessissa. Tarkoituksena oli, että perehdytysoppaasta löytyisi lähes kaikki oleellinen tieto, jota uusi ensihoidon työntekijä tarvitsee aloittaessaan työskentelyn Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella. Perehdytysoppaaseen on lisätty myös valokuvia havainnollistamaan asioita ja keventämään ulkoasua.

Perehdytysoppaan keskeinen sisältö:

- Johdanto
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen esittely
- Ensihoitopalveluiden tulosityksikön esittely
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen asemat ja yksiköt
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen toimialue ensihoidon näkökulmasta
- Ensihoitoyksiköiden esittely
- Tehtävänkuvat ja hoitovelvoitteet
- Päivystävä ensihoitolääkäri ja Medi-Heli-toiminta
- Ambulanssien ja lääkintävarusteiden päivittäinen kunnossapito ja viikkosiivous
- Ambulanssien sekä muun kaluston ja varusteiden huolto
- Henkilöstön vaatetus ja suojavarusteet sekä vuodevaatteet
- Työturvallisuus ja suojavarusteiden käyttö
- Asemapalvelus ja päiväohjelma
- Työvuorot

- Yleiset asiat (mm. ylityöt, palkanmaksu, lomat, sairastuminen, vakuutus-
turva ja työterveyshuolto)
- Tiedonkulku ja viestintä
- Lääkehuolto
- Hoitovälinereppujen sisältö

9 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Projektimme tarkoitus on tehdä perehdytysopas Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensihoidon uusille työntekijöille. Pelastuslaitoksella ei ole aiempaa yhtenäistä perehdytysopasta, joka palvelisi kaikkia uusia työntekijöitä. Oppaan tarkoitus on esitellä Keski-Uudenmaan pelastuslaitos eri asemineen ja yleisine käytäntöineen, jotta uusi työntekijä oppisi tuntemaan oman työorganisaationsa kokonaisuudessaan sekä työhönsä liittyvät käytänteet. Vaikka asemapaikkoja on useita ja ne sijaitsevat eri kunnissa, on kuitenkin paljon asioita, jotka pätevät joka asemalla. Perehdytysoppaaseen on tarkoitus sisällyttää ne asiat, jotka ovat oleellisia ja yhtenäisiä asemapaikasta riippumatta. Vaikka jokaisella asemalla on myös omia hyväksi havaittuja käytänteitä, niitä kaikkia ei ole tarkoitus eritellä tähän oppaaseen. Näin isossa talossa on tarpeellista olla ainakin yksi luotettava lähde, jossa kerrotaan millaisia oikeanlaiset käytänteet ovat.

Perehdytysoppaan sisältö tulee siis Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen tarpeen mukaan. Siitä halutaan kattava, mutta kuitenkin lyhyt ja ytimekäs, jotta sen jaksaisi jokainen uusi työntekijä lukea ja jotta se tukisi perehtyjää ja perehdyttäjää tässä prosessissa. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella on jo paljon valmiita virallisia ja kirjallisia ohjeita sekä sääntöjä erilaisiin tilanteisiin. Perehdytysoppaaseen on tarkoitus laittaa myös jo olemassa olevat tarpeelliset ohjeet. Ohjeita antavat niin oman talon johto, sairaanhoitopiiri, Vantaan kaupunki kuin muutkin yhteistyökunnat. Yksi perehdytysoppaan keskeisistä asioista on määritellä perustason, hoitotason ja lääkintäesimiehen toimenkuva ja velvoitteet Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella. Näiden lisäksi perehdytysoppaaseen halutaan liitteeksi lomake, jonka avulla varmistetaan perehtyneisyys. Perehdyttävä siis kuittaa listaan läpikäydyn asian päivämäärällä ja allekirjoituksellaan.

Toimeksiantaja on halunnut rajata perehdytysoppaan sisällön tarkasti. Tarkoitus ei ole lähteä liikkeelle ensihoidon aakkosista, vaan oletuksena on, että uusi työntekijä on ensihoidon ammattilainen ja hän omaa alan perustiedot. Toimeksiantaja ha-

luaa painottaa myös sitä, että opiskelijoille suunnattu opas tehdään erikseen, ja siinä tiettyjä asioita käydään läpi perusteellisemmin.

10 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensihoitopalveluiden tulosityksikköön perehdytysopas uusille työntekijöille. Aiheen opinnäytetyöhömmme saimme Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen lääkintämestari Olli-Pekka Nakarilta, hän on Mikko Tapanisen työnantajan edustaja. Tapaninen tiedusteli, olisiko pelastuslaitoksella tarvetta jollekin opinnäytetyönä suoritettavalle projektille ja aihe löytyikin helposti, sillä perehdytysopas oli odottanut tekijäänsä jo jonkin aikaa. Opiskelijoille suunnattu opas oli jo tekeillä toisen henkilön toimesta.

Perehdytysoppaasta haluttiin kattava, ajanmukainen, selkeä ja käytännöllinen. Lisäksi vaatimuksena oli, että se on helposti kaikkien saatavilla ja sitä tulee olla helppo päivittää tulevaisuudessa. Perehdytysoppaan tarve perustui toimeksiantajan mukaan siihen, ettei aikaisempaa vastaavaa opasta ollut käytettävissä. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella oli ainoastaan asemakohtaisia esitetyylisiä perehdytysmateriaaleja sekä PowerPoint esityksiä. Nyt haluttiin saada koko ensihoitoorganisaation tarpeita palveleva perehdytysopas.

Oppaan tuli sisältää yleinen esittely laitoksesta, sen toiminnoista, toimialueesta, yleisistä käytänteistä ja virallisista ohjeista. Perehdytysoppaalla halutaan helpottaa ja tukea uuden työntekijän työn aloittamista ja uuteen työhön perehtymistä sekä antaa valmis työväline perehdytyksestä vastaaville työntekijöille. Perehdytysoppaalla haluttiin taata jokaiselle uudelle työntekijälle yhtenäinen mahdollisuus tiedonsaantiin ja työhön perehtymiseen.

10.1 Tiedonhankinta

Tietolähteitä hankittiin Lahden ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystieteiden kirjastosta, Lahden kaupungin Tiedekirjastosta, Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksesta sekä Internet-lähteistä. Koulun kirjastosta löysimme kirjoja, jotka käsittelivät

työmme teoreettisen viitekehyksen sisältämiä aiheita. Ensihoidon kirjallisuutta ja tietolähteitä on melko vähän saatavissa. Parhaaksi ensihoidon tiedonlähteeksi osoittautui kokoomateos Ensihoito vuodelta 2008. Ensihoitoa koskevaa lainsäädäntöä selasimme Internetin tietokannoista. Lakitekstit koimme haastaviksi sillä oli vaikea löytää oleelliset asiat juuri ensihoitoon liittyen. Oikeiden lakipykälien löytämisessä auttoi myös Ensihoito teos.

Perehdyttämistä koskevaa tietoa löysimme kirjoista, oppaista ja artikkeleista. Koimme haastavaksi löytää vieraskielisiä artikkeleita koskien perehdytystä. Haastavaksi sen teki muun muassa sellaisen hakusanan löytäminen englanniksi, jolla löytäisimme tarkoituksenmukaisia lähteitä. Artikkeleita löytyi paljon, mutta ne eivät vastanneet tehtävää, vaan ne olivat aiheen sivusta tai vaikuttivat epäluotettavilta. Toiminnallisen opinnäytetyön piirteistä ja sen laatimisesta löytyi melko vähän lähdemateriaalia. Löysimme kuitenkin muutaman aihetta käsittelevän teoksen, joita käytimme apuna oppaan laatimisessa.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta koskevaa tietoa saimme heidän Internet-sivuilta, kirjallisista toimintaohjeista, kirjallisista hoito-ohjeista sekä paljon tietoa keräsimme myös suullisina ja kirjallisina tiedonantoina organisaation eri toimijoilta. Tietoa oppaan sisältöön saimme paljon haastatteleamalla lääkintämestari Olli-Pekka Nakaria (2010a) sekä perehdytysvastaavia Nina Nakaria (2010b) ja Hanne Harimaata (2010). Lisäksi kyselimme tietoja sähköpostitse lääkintäesimiehiltä ja sairaankuljetusmestarilta sekä muilta laitoksen toimijoilta.

Ensisijaisten lähteiden jäljille johdattelivat paljon muiden opinnäytetyönä tekemät perehdytysoppaat. Niistä saimme vinkkejä tietolähteistä, jotka liittyivät meidänkin työmme teoreettiseen viitekehykseen. Aiheeseen löytyviä luotettavia tietolähteitä oli loppuen lopuksi melko niukasti saatavilla, joka osaltaan saneli, mitä lähteitä käytimme työssämme. Isona apuna olivat myös meidän opinnäytetyötämme ohjaavat lehtorit Maria Tuominen ja Irma Latvala. Heiltä saimme vinkkejä teoreettisen viitekehyksen sisällön vaatimuksista ja jäsentämisestä.

10.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Halusimme tuottaa perehdytysoppaan, joka palvelisi kaikkia Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensihoidon uusia työntekijöitä. Mielestämme olemme saaneet kattavasti kerättyä perehdytysoppaaseen ne asiat, joita uusi työntekijä tarvitsee uuden työnsä aloittamisessa. Tarkoituksena oli esitellä Keski-Uudenmaan pelastuslaitos ja ensihoito-organisaatio eri asemineen sekä työhön liittyvät ja sitä ohjaavat säännöt, käytänteet ja ohjeet. Tiedon jäsentämisen haasteena oli organisaation fyysinen laajuus, koska oppaassa olevien asioiden täytyi olla yleispäteviä asemasta tai yksiköstä riippumatta. Mielestämme onnistuimme loppujen lopuksi hyvin tässä asiassa. Loppu tuloksena saimme luotua opuksen, josta löytyy oleelliset asiat.

Perehdytysoppaan sisällön määrittivät suurelta osin Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen tarpeet. Siitä haluttiin tehdä kattava, mutta kuitenkin lyhyt ja ytimekäs, jotta sen jaksaisi jokainen perehdytettävä lukea. Oleellisia asioita oli kuitenkin niin paljon, joten aineiston määrä osaltaan saneli oppaan pituuden. Vaikka oppaasta tulikin ennakoitua laajempi, ensihoidon aakkosista ei kuitenkaan lähdetty liikkeelle. Oletuksena on edelleen, että uusi työntekijä on jo ensihoidon ammattilainen ja omaa alan perustiedot. Tarkoituksena ei ole, että opas tulisi lukea ja sisäistää yhdeltä istumalta. Perehdytys on prosessi, johon aikaa tulee käyttää riittävä määrä sillä kukaan ei voi oppia täysin uuteen työhönsä hetkessä. Perehdytysopasta voi lukea useammassa eri jaksossa perehtymisprosessin edetessä. Tämän vuoksi teimme kaavakkeet, joiden avulla perehdytyksen etenemistä voidaan seurata.

Kaikkia valmiita ohjeita ei kirjoitettu oppaaseen uudestaan vaan niiden olemassa olosta mainittiin ja ne on liitetty omana kansionaan sähköisen oppaan yhteyteen. Opas on siis pelastuslaitoksen tietoverkossa (T-asema), johon pääsee kaikilta organisaation tietokoneilta paikasta riippumatta. Tämä mahdollistaa oppaan päivittämisen niin, että ajantasainen tieto on jokaisella tietokoneella. Uudelle työntekijälle sähköinen opas voidaan lähettää sähköpostin liitetiedostona jo ennen tämän ensimmäistä työpäivää. Näin hän voi etukäteen tutustua kaikessa rauhassa tulevaan työpaikkaan ja työhönsä. Halutessaan oppaan voi myös tulostaa itselle paperiversioksi.

Opinnäytetyömme teoriaosuuden tarkoituksena oli selventää ja täydentää itse perehdytysopasta. Teoriaosuudessa oli mielestämme oleellista esitellä ja määritellä ensihoitoa, koska perehdytysopas tehtiin ensihoidon ammattilaisille. Näin haluttiin antaa pohjatietoa myös lukijalle, joka ei ole perehtynyt ensihoitoon. Oleellisina asioina koimme määritellä ensihoidon yleisiä käsitteitä, kertoa sitä ohjaavasta lainsäädännöstä ja kirjoittaa lyhyt katsaus nykypäivän ensihoidosta Suomessa. Ensihoito on oma erikoisalansa, josta asiaa olisi todella paljon, mutta johonkin työmme piti rajata. Mielestämme käsittelemämme ensihoidon asiat liittyivät oleellisesti tuottamaamme produktioon.

Yksi opinnäytetyömme ydin osa-alueista oli perehdytys. Halusimme selvittää, mitä tarkoitetaan käsitteellä perehdytys ja mihin sillä pyritään. Lisäksi selvitimme, millaista on hyvä perehdyttäminen sekä millaisia apumateriaaleja perehdytysprosessissa voidaan käyttää. Sen avulla saimme itse kuvan perehdytysprosessista ja rakensimme tuotoksemme sen pohjalta.

10.3 Pohdinta

Opinnäytetyömme tekemisessä on ollut tiukka aikataulu. Aloitimme opinnäytetyön laatimisen myöhään, siihen nähden koska prosessin tuli olla valmis. Alunperin suunnitelmana oli opinnäytetyön valmistuminen vasta ensi syksyksi. Suunnitelmien muuttuessa jouduimme tarttumaan tiukasti toimeen. Työtämme on helpottanut tarkka suunnittelu, jonka toteutimme heti aluksi. Suunnittelun jälkeen meille oli selvää, mitä opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys tulee sisältämään. Hyväksytimme viitekehysten myös ohjaavilla opettajillamme ja se ei ole juurikaan muuttunut prosessin teon missään vaiheessa.

Alussa saimme niukasti ohjeita koskien perehdytysoppaan laadintaa ja sen sisältöä. Mielikuvaksi meille jäi, että oppaan tulee olla lyhyt ja ytimekäs. Oppaan sisältö vaikutti mielestämme niukalta ja koimme, että siitä jää puuttumaan paljon oleellisia asioita. Opasta kirjoitettaessa esille nousi paljon uusia asioita, joita myös

työelämän ohjaajien mielestä tulisi sisällyttää oppaaseen. Tämän vuoksi opas laajeni alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen eri toimijoilta tuli ehdotuksia ja pyyntöjä asioista, joita oppaan tulisi sisältää. Tämä on aiheuttanut meille paljon lisää työtä ja tehnyt aikataulusta entistä tiukemman. Siitä huolimatta koimme sen positiiviseksi asiaksi sillä oppaasta saatiin entistä kattavampi ja se palvelee paremmin tarkoitustaan.

Prosessin edetessä oppaasta kiinnostuivat eri toimijat Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella. Tämän vuoksi jouduimme esimerkiksi kirjoittamaan lyhyen artikkelin Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen henkilöstölehteen koskien opinnäytetyönämme tuottamaa perehdytysopasta. Oli mukavaa huomata, että työllämme on merkitystä ja se herättää erilaisia ajatuksia tulevien käyttäjien keskuudessa. Mielestämme tämä kertoo siitä, että oppaalle on tarvetta ja sitä tullaan käyttämään juuri siihen tarkoitukseen, johon se on tehty.

Palautuspäivän lähestyessä koimme, että oppaaseen piti vielä lisätä paljon uusia ennalta suunnittelemattomia asioita, mikä aiheutti paineita työn valmistumisen kannalta. Jouduimme tarkasti miettimään, mihin rahkeemme riittävät ja miten oppaan sisältö rajataan tässä vaiheessa. Tarkoitus kuitenkin on, että opasta kehitetään ja päivitetään myös jatkossa, jotta se ei vanhene ja palvelee tarkoitustaan pidemmällä tähtäimellä. Kun opasta päästään käytännössä testaamaan uusien työntekijöiden perehdytyksessä, nousee varmasti esille asioita, joita oppaassa tulisi kehittää. Kun opas on ollut käytössä jonkun aikaa, siitä voisi laatia esimerkiksi kyselyn uusille työntekijöille ja perehdytyksestä vastaaville henkilöille. Kyselyn tulosten pohjalta opasta voitaisiin edelleen kehittää. Siinä olisi oiva aihe uuteen opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyöprosessin myötä olemme oppineet muun muassa yhteistyötä eri tahojen kanssa, parityöskentelyä, joustavuutta, aikatauluttamista, itsenäistä päätöksentekoa, asioiden rajaamista sekä ammatillista kasvua. Prosessi on ollut paljon aikaa vievä, minkä vuoksi olemme joutuneet suunnittelemaan työvuoromme samanlaisiksi, jotta yhteistä aikaa kirjoittamiseen saatiin riittävästi. Olemme halunneet saada työstämme meidän molempien näköisen, mutta kuitenkin yhtenäisen kokonai-

suuden. Siinä on täytynyt huomioida molempien mielipide ja kirjoitustyyli, jonka vuoksi yksittäisiäkin lauseita on jouduttu välillä pohtimaan pitkään. Lisäksi aikatauluja on pitänyt sovittaa yhteen myös muiden tahojen kuten työelämäedustajien, ohjaavien opettajien ja molempien henkilökohtaisen elämän kanssa. Opinnäytetyötä laatiessa on joutunut tekemään paljon itsenäisiä päätöksiä ja rajaamaan asioita, koska niihin ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa vastausta. Koko prosessi on kehittänyt meitä niin yksilöinä kuin osana tiimiä ja kasvattanut meitä tulevaan työhömmme sairaanhoitajina.

LÄHTEET

Asetus sairaankuljetuksesta 565/1994. Annettu Helsingissä 28.6.1994.

D'Aurizio, P. 2007. Onboarding: Delivering on the Promise. *Nursing Economic\$* 25/2007, 228—229.

Erikoissairaanhoitolaki 856/2004. Annettu Helsingissä 17.9.2004.

Frisk, T. (toim.) 2005. Ohjaaminen työssä. Helsinki: Euroopan yhteisö Rakennerahastot.

Giacalone, K. 2009. Making new employees successful in any economy. *T+D magazine* 63/2009, 37—39.

Harimaa, H. 2010. Perehdytyksestä vastaava ensihoitaja. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Haastattelu 12.4.2010.

Hätäkeskuslaki 157/2000. Annettu Helsingissä 18.2.2000.

Jääskeläinen, P. 2005. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstilajipiirteistä. Teoksessa Vanhanen-Nuutinen, L. & Lambert, P. (toim.) *Hankkeesta julkaisuksi*. Helsinki: Edita, 66.

Kangas, P. 2000. Perehdyttäminen palvelualoilla. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Kansanterveyslaki 66/1972. Annettu Helsingissä 28.1.1972.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. 2007. Pelastuslaitos lyhyesti. [Viitattu 18.4.2010]. Saatavissa: http://www.ku-pelastus.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=82

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. 2009a. Ensihoitohenkilöstö. [Viitattu 16.3.2010]. Saatavissa: http://www.ku-pelastus.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=40

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. 2009b. Organisaatio. [Viitattu 16.3.2010]. Saatavissa: http://www.ku-pelastus.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=54

Kjelin, E. & Kuusisto, P-C. 2003. Tulokkaasta tuloksetekijäksi. Helsinki: Talentum.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 88/2010. Annettu Helsingissä 12.2.2010.

Laki mielenterveyslain muuttamisesta 1423/2001. Annettu Helsingissä 21.12.2001.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992. Annettu Helsingissä 17.8.1992.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994. Annettu Helsingissä 28.6.1994.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007.

Lepistö, I. 2004. Työpaikkakouluttajan käsikirja. 2. uudistettu painos. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Mielenterveyslaki 1116/1990. Annettu Helsingissä 14.12.1990.

- Mäkisalo, M. 2003. Yhdessä onnistumme opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin. Tampere: Tammi.
- Määttä, T. 2008. Ensihoidon erityispiirteet. Teoksessa Kuisma, M., Holmström, P. & Porthan, K. (toim.) Ensihoito. Helsinki: Tammi, 26.
- Nakari, N. 2010b. Perehdytyksestä vastaava ensihoitaja. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Haastattelu 14.4.2010.
- Nakari, O-P. 2010a. Lääkintämestari. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Haastattelu 24.2.2010.
- Potilasvahinkolaki 879/1998. Annettu Helsingissä 27.11.1998.
- Sairausvakuutuslaki 1224/2004. Annettu Helsingissä 21.12.2004.
- Surakka, T. 2009. Hyvä työpaikka hoitoalalla - näin haetaan ja sitoutetaan osaajia. Helsinki: Tammi.
- Työturvallisuuslaki 738/2002. Annettu Helsingissä 23.8.2002.
- Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vänskä, P. 2008. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Pelastusjohtajalta. [Viitattu 18.4.2010]. Saatavissa: http://www.ku-pelastus.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=55&Itemid=92

LIITTEET

Perehdytysopas